

TÜRKİYE'NİN ZEHİRLİ BİTKİLERİ

Ders 5

ZEHİRLİ MANTARLAR

Bu takson, küf mantarlarından kırılda yetişen zehirli veya yenen mantarlara kadar 60.000 kadar türü kapsar.

Henüz isimlendirilmemiş milyonlarca türü olduğu tahmin edilmektedir.

Halk arasında pas mantarı, küf mantarı, maya mantarı, kav mantarı, şapkalı mantar gibi çeşitli isimlerle anılan bütün mantarlar, “Fungi” alemi içerisinde incelenirler.

Mantarlar bitkilerden farklı Fungi Alemi içerisinde yer alsalar da bu ders kapsamında ele alınacaktır.

Mantarların arasında yenilenler ve zehirli olanlar, tıbbi olanlar, antibiyotik meydana getirenler, taşıdıkları enzimler nedeniyle alkolik fermentasyon yapanlar; ayrıca insanlarda, hayvanlarda ve bitkilerde hastalık meydana getirenler vardır.

Çayırlarda, orman altlarında yetişen ve kolayca görülebilen büyüklükte gösterişli yüksek mantarlar –ki bunlar genellikle şapkalı (makroskopik) mantarlar grubundadır- arasında içerdikleri zehirli bileşikler nedeniyle bazı sağlık sorunlarına hatta ölüme (=mantar zehirlenmesi) neden olanlar mevcuttur.

Zehirli mantarlarında içinde bulunduğu makromantarlar «Eumycetes» sınıfında yer alır.

Classis : Eumycetes

Sınıf : Gerçek Mantarlar

Çođu toprakta yaşıayan, hifleri dallanmış ve bölmeli olan bu mantarlar, diğerlerine göre daha ileri yapılı ve büyüktür.

Ordo : Agaricales (Hymenomycetales)

Fruktifikasyon organları üzerinde ve açık durumda bulunan himenyumlarda gelişen bazidiyumlar tek hücreli ve bölmesizdir.

Takımın ileri familyalarında fruktifikasyon organı şapka şeklinde gelişme gösterir.

Bunlara orman ve çayırılık yerlerde rastlanır, çok sayıda spor meydana getirirler; halk arasında mantar denince bu bitkiler akla gelir.

Zehirli mantarların önemli bir kısmı bu ordonun üyesidir.

Fam: **Agaricaceae** (Şapkalı Mantarlar, Lamelli Mantarlar)

Fruktifikasyonu şapka, himenyumları ise lameller şeklinde olan mantarlardır

BİR ŞAPKALI MANTARIN KISIMLARI:

Şapka	Velum universale kalıntısı
Lameller	Annulus
Sporlar	Volva
Sap	
	Miselyum

Özellikle kırsal kesimde yaşayan halk arasında doğada kendiliğinden yetişen mantarları toplayıp yeme alışkanlığı oldukça yaygındır. Bu insanlar şehirlere yerleştiklerinde de bu alışkanlıklarına devam etmektedirler.

Ancak yenilebilir mantarlar ile zehirli mantarların yağmurları takip eden ilkbahar ve sonbahar günlerinde özellikle çayırlarda ve ağaç altlarında yan yana yetişmesi toplayıcıların yanılma risklerini de arttırmaktadır. Bunun sonucunda zehirlenmeler bazen de trajik ölümler meydana gelmektedir.

Bugün uygar ülkelerde zehirsiz mantarlar,
kültür bitkisi olarak üretilmekte ve
tüketilmektedir.

**Toplama mantarın tüketiminin
tamamen kültür mantarlarına
yönelik olması hayati tehlikeyi
ortadan kaldıracaktır.**

**Türkiye’de yılda ortalama 100 kadar
mantar zehirlenme vakasının kayıtlara
geçtiği, kayıtlara geçmeyenler ile bu
sayının çok daha yüksek olduğu
anlaşılmaktadır.**

**MANTARLARLA İLGİLİ OLARAK HALK
ARASINDA YAYGIN,
BİLİMSEL OLMAYAN OLMAYAN
İNANIŞLAR :**

- *Yoğurtla yenen mantar zehirlemez**
- *Pişirilen mantarda zehir yoktur.
- *Sirkeli ve tuzlu suda kaynatmakla mantarın zehiri alınır.**
- *Kurutulmuş mantarların yenilmesi ile zehirlenme olmaz.
- *Çayırdaki yetişen mantarlar zehirli değildir.**
- *Mantar koparıldığında rengi değişmez ise mantar zehirsizdir; mantarın iç kısmı mavileşirse bu mantar zehirlidir.
- *Ağaçta yetişen mantarlar zehirsizdir.**
- *Zehirli mantar gümüş kaşıkla pişirilirse kaşık kararır.
- *Hayvanlar zehirli mantarı yemezler.**

ZEHİRLİ MANTARLARIN KİMYASAL İÇERİKLERİ AÇISINDAN SINIFLANDIRILMASI :

Zehirlenmelere neden olan mantarlarda bulunan baslıca zehirli bileşikler **8 gruba** ayrılır.

1-SİKLOPEPTİT İÇERENLER :

Bunlar 7 – 8 amino asitten olusan, peptit yapıda bileşiklerdir.

Mantarlarda bulunan EN TEHLİKELİ bileşikler bu grubun üyesidir.

Amatoksinler :

-Bisiklik oktapeptit (8 amino asit) yapıdadırlar.

-Termositabil maddelerdir.

Piřirme veya enzimlerle bozulmazlar.

-Sitotoksik etkilidirler.

-Karaciğer ve böbreklerde nekroz yaparlar.

-“**Phalloides Sendromuna**” sebep olurlar.

-Bu güne kadar 9 tane amatoksin bulunmus olup en tehlikelisi **ALFA-AMANİTİN** olup 0,1 mg/kg'ı letal etkilidir.

-Amatoksin ięeren türler ;

***Amanita phalloides, A.verna, A.virosa,
Galerina unicolor, Lepiota helveola***

Amanita phalloides (Evcikkıran, yeşil şeytan, köy göçüren, ölüm meleği)

**TÜRKİYE'DEKİ ÖLÜMCÜL
MANTAR
ZEHİRLENMELERİNİN
%90'INDAN SORUMLU
OLAN SON DERECE
ZEHİRLİ BİR TÜRDÜR.**

İstanbul, Orta ve Doğu Karadeniz'de yaygındır.

Amanita phalloides

Amanita verna

Amanita virosa

Virotoksinler:

--Monosiklik heptapeptit yapıda olup
Amanita virosa türünde bulunurlar.

--Fallotoksinler gibi etki ederler.

--Karaciğerde nekroz yaparlar ve 2 – 5 saat
sonra ölüme sebep olurlar.

2- Giromitrin İçerenler

3- Muskarin İçerenler

4- Koprin İçerenler

5- İbotenik Asit ve Musimol İçerenler

6-Psilosibin ve Psilosin İçerenler

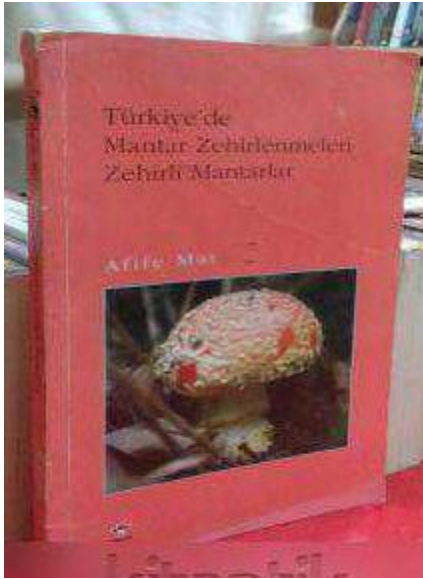
7-Orellin ve Orellanin İçerenler

8-Gastrointestinal Zehir İçerenler

Mantar yiyen bir kişide zehirlenme belirtilerinin görülmesi halinde en yakın sağlık kuruluşuna başvurulmalıdır.

Zehirlenmeler konusunda 114 numaralı Ulusal Zehir Danışma Merkezi'nden (UZEM) bilgi alınabilir.

KAYNAKLAR

TÜRKİYE'DE MANTAR ZEHİRLENMELERİ ZEHİRLİ MANTARLAR, AFİFE MAT (1998)

YARDAN, T., AKDEMİR, H. U., BAYDIN, A., NURAL, M. S., ECEMİŞ, Ö., & Selim, G. E. N. Ç. (2009). Mantar zehirlenmesine bağlı gelişen akut pankreatit: Olgu sunumu. *Fırat Tıp Dergisi*, 14(4), 300-303.

TOKA, B., EMİNLER, A. T., USLAN, M. İ., KÖKSAL, A. Ş., & PARLAK, E. (2016). Mantar Zehirlenmeleri. *Güncel Gastroenteroloji*, Aralık, 20(4), 478-483.

Mısırlıoğlu, E. D., & Bülbül, S. H. (2009). Mantar Zehirlenmeleri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(3), 281-284.

Mantar Zehirlenmeleri

Türker YARDAN*, Arif Onur EDEN**, Ahmet BAYDIN*, Bora ARSLAN**, Kubilay VURAL***

✓ Mantarlar doğada yaygın olarak bulunurlar. Bazı toksik mantar türlerinin tüketilmesi ciddi zehirlenmeye neden olabilir. Mantarlar çoğunlukla iyi seyirli ve gastrointestinal bulguların ön planda olduğu zehirlenme tablosuna neden olurlar. Mantarın türüne bağlı farklı klinik sonuçlara neden olan bu zehirlenmelerde, amatoxinin gurublu mantarlar yüksek ölümlü oranına sahip olmaları nedeniyle önem taşır. Mantar türleri ve ortaya çıkan klinik sorunların bilinmesi uygun tedavi planının oluşturulmasına olumlu katkı sağlar. Ülkemizde bölgesel özellik göstermekle birlikte, doğadan toplanan yabani mantarların tüketimi önemli bir sorundur. Bu nedenle mantar satışının yeterli kontrolü ve toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi bu tip zehirlenmelere bağlı ölümleri azaltabilir. Bu yazıda mantar zehirlenmelerinin genel özellikleri, tipleri, güncel tedavi yaklaşımları ve mantar zehirlenmelerinde alınabilecek tedbirler değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Acil servis, mantar zehirlenmesi, karaciğer yetmezliği

Mantar Zehirlenmeleri

[Mushroom Poisonings]

ÖZET

Mantar zehirlenmeleri mortalitesi yüksek zehirlenmelerdedir. Zehirli mantarlar genellikle ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde ortaya çıkarlar ve zehirlenmeleri bu dönemlerde daha fazla görülür. En iyi tedavi halkın bilinçlendirilmesidir.

SUMMARY

Mushroom poisonings are intoxications with high mortality. Toxic wild mushrooms usually grow up in spring and autumn and the intoxications of these mushrooms occur mostly in these seasons. Best treatment is to make the public conscious of this problem.

**Emine Dibek Mısırlıoğlu,
Selda Hızal Bülbül**

Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları AD, Kırıkkale, Türkiye

Anahtar Kelimeler: Mantar zehirlenmesi, çocuk, tedavi.

Key words: Mushroom poisoning, child, treatment.

Sorumlu yazarı

Corresponding author:
Emine Dibek Mısırlıoğlu,
Basın cad. 63/23, 06120 Basınlar,
Ankara, Türkiye
edibekm@yahoo.com